

Selgitustaotlus Andmekaitse Inspeksioonile

Täitke palun kõik kohustuslikud väljad, mis on tähistatud tärniga (*).

1. Andmed selgitustaotluse esitaja kohta*

Ees- ja perekonnanimi/juriidilise isiku nimi/asutuse nimetus:*

Advokaadibüroo Sorainen OÜ (registrikood: 10876331) vandeadvokaadid Karin Madisson ja Paul Künnap Siemens Osakeyhtiö Eesti filiaali (registrikood: 11712011) nimel

Postiaadress või e-posti aadress:* karin.madisson@sorainen.com

Telefon: +372 6 400 900

Täites kontaktandmete välja, märkige palun aadress, millele saadetakse meie vastus.

2. Selgitustaotluse valdkond

Palume võimaluse korral ise ära määratleda, mis valdkonnaga seotud selgitusi soovite.

☐ avaliku teabe asjas

☒ isikuandmete asjas

☐ elektroonilise otsepostituse asjas

☐ muus asjas (täpsustage):

3. Selgitustaotluse sisu (soovitud selgituste kirjeldus)*

Palume Andmekaitse Inspeksiooni seisukohta seoses äriregistri seaduse § 10 lg 1 ja lg 2 kooskõla kohta isikuandmete kaitse üldmäärusega.

PROBLEEMI KIRJELDUS JA SELGITUS SIEMENS OSAKEYHTIÖ EESTI FILIAALI NÄITEL

Siemens Osakeyhtiö Eesti filiaal pöördub Andmekaitse Inspeksiooni poole seoses äriregistri seadusest (ÄRS) tuleneva nõudega kanda äriregistrisse muu hulgas juriidilise isiku esindajate välismaised isikukoodid (kui need on olemas), mis säilitatakse äriregistri avalikus toimikus (ÄRS § 26 lg 2), sh ka peale juriidilise isiku esindajate esindusõiguse lõppemist (ajaloolises vaates). Leiame, et antud nõue ei ole kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega.

Soome isikukood on tehniliselt just nagu ekvivalent Eesti isikukoodile – igale inimesele antakse tema sünni järgselt ainulaadne isikukood, mis isiku eluajal ei muutu. Isikukoodi käsitlemine aga riigi- ja kolmandate isikutega suhtlemisel on oluliselt erinev Eesti lähenemisest nii õiguslikult kui ka praktiliselt. Soomes on üksnes isikukoodi teadmise või seda kombineerides isiku nime ja aadressi teadmise võimalik pääseda ligi delikaatsetele isikuandmetele, läbi viia identiteedivargusi, sõlmida lepinguid ja ka muud moodi põhjustada isikule märkimisväärsed kahju.

Eestis kasutatakse isikukoodi konkreetse isiku eristamiseks teistest isikutest aga mitte isiku õigsuse tuvastamiseks. Näiteks lepingute sõlmimiseks ja mistahes tegevusteks on lisaks isikukoodile reeglina vajalik anda ka tahteavaldust kinnitav elektrooniline allkiri. Üksnes isikukoodi teadmise on Eestis võimalused teisele isikule kahju tekitada või tema eest tehinguid

teha piiratud.

Nii ei ole aga Soomes. Soomes kasutatakse isikukoodi tihti isiku õigsuse tuvastamise vahendina. Eriti telefoni teel asjaajamisel piisab reeglina isiku nimest, tema isikukoodist ja kohati aadressist, et sõlmida teenusepakkujatega lepinguid, neid lõpetada või muuta. Suhtluses riigiga lepitakse praktikas enamasti isiku tuvastamisel nime ja isikukoodi esitamisega võimaldades teha päringuid, taotlusi või näiteks maksustamist puudutavaid andmeid muuta. Isegi mõnedes pankades saab ainult isikukoodi abil teatud ulatuses pangatoiminguid teha (näiteks pangakaardi varguste puhul saab pank kontod kinni panna ka ainult isikukoodi abil). Üksnes isikukoodi abil isiku õigsuse tuvastust kasutavad ka mitmed farmaatsia-, sotsiaal- ja terviseteenuste pakkujad¹ - seega võivad isikukoodi avaldamise korral halvimal juhul sattuda isiku tervise- ja muud delikaatsed isikuandmed avalikkusesse. Näiteks võib juhtuda, et retseptiravimid antakse valele isikule ilma, et retsepti alusel tegelikult ravimid ostnud isikut oleks võimalik tuvastada.

Kuivõrd Soomes piisab vaid isikukoodi teadmisest isiku õigsuse tuvastamiseks teatud tehingute tegemisel, on isikukoodi tarbetu avaldamise või lekitamise tõttu esinenud mitmeid ja korduvaid identiteedivargusi ning toime on pandud kelmusi² ja ahistamisi³.

Soome riik on probleemi lahendanud eelkõige isikukoodi avaldamist piirates. Isikukoodi isikutuvastuse vahendina lauskeelamist ei ole peetud praktilistel kaalutlustel võimalikuks. Kuigi aastaid tagasi olid Soome isikukoodid nähtavad ka avalikes registrites (sh äriregistris), lõpetati selline praktika just nimelt turvakaalutlustel. Avalikest registritest eemaldati isikukoodid ning isikute eristamiseks jäid alles üksnes andmed isiku nime ja tema sünniaja kohta.⁴ Teatud tingimustel on endiselt võimalik saada teavet isikukoodide kohta, kuid sellised tingimused on rangelt piiritletud (seaduses ette nähtud juhud, näiteks ligipääs riigiametnikel).

Soome andmekaitseseaduse §29⁵ hiljuti muudetud redaktsioon näeb ette, et Soome isikukoodi tohib käitada isiku nõusolekul või seaduses ette nähtud juhtudel. Seaduse kohaselt ei tohi isikukoodi tarbetult märkida või siis ka kuvada andmekogu alusel väljastatud või koostatud dokumentides. Ühe uuendusena keelab seadus üksnes isikukoodi või isikukoodi ja nimekombinatsiooni kasutamise isiku tuvastamise vahendina, mis seaduse seletuskirja kohaselt eeldab isiku tuvastuseks mõne täiendava andme, nagu näiteks isiku aadress, kasutamist⁶.

Soome äriregistriseaduse⁷ § 7 ja 8 kohaselt tuleb registrisse teatada füüsiliste isikute Soome isikukoodid, kuid isikukoodist avaldatakse üksnes sünniaega kajastav osa. Kui isikul puudub Soome isikukood, siis asendatakse see sünniajaga. Soome seadus käsitleb üksnes Soome isikukoode. Võimalikke välismaiseid isikukoode ei käsitleta ning selliseid andmeid ei koguta

¹ Soome Justiitsministeerium. Henkilötunnuksen käsittelyä koskevien säännösten täsmäntäminen. Vt juurde: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM044:00/2022> (Hyvinvointiala HALI on selgitanud antud teemat laiemalt (13.07.2022), kättesaadav: Asiakirjat, punkt 12: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e9aa4952-6ad7-46c0-be0e-eb22aba19de4/2a6b0b02-4609-44fb-8696-669280940e00/LAUSUNTO_20220714171507.PDF) (01.12.2024).

² Näiteks: https://en.wikipedia.org/wiki/Vastaamo_data_breach (01.12.2024).

³ Viide 1 (Asiakkuusmarkkinointiliitto ry on toonud välja ahistamisjuhtumeid (13.07.2022), kättesaadav: Asiakirjat, punkt 4: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e9aa4952-6ad7-46c0-be0e-eb22aba19de4/dea62d2d-5006-4780-9649-887a4c55334d/LAUSUNTO_20220713170606.PDF) (01.12.2024).

⁴ Vt juurde: <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130059> (seaduseelnõu, millega muudeti äriregistriseadust, et lõpetada isikukoodide avaldamine registris; muu hulgas on põhjendustena mainitud identiteedivarguseid) (01.12.2024).

⁵ Soome andmekaitseseadus:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=tietosuojalaki> (01.12.2024); inglise keelne tõlge: <https://beta.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/32880/mainPdf/main.pdf?timestamp=2018-12-04T22%3A00%3A00.000Z> (01.12.2024).

⁶ Seaduse muudatuse seletuskiri: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_62+2023.aspx (01.12.2024).

⁷ Äriregistri seadus: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230564> (01.12.2024).

üldse.

Isegi võttes arvesse Soome seaduse hiljutisi muudatusi ning Soome meedias avaldatud hoiatusi Eesti äriregistri osas⁸, on Eesti äriregistrist endiselt võimalik avalikult leida paljude soomlaste kohta andmeid, mis võivad olla piisavad Soomes isiku tuvastamiseks. Äriregister kogub ja kuvab välismaiseid isikukode, kuigi on selge, et välismaiseid isikukode ei määrata samadel alustel nagu Eesti isikukode ning neid puudutav õiguslik regulatsioon võib Eesti seadusandlusest oluliselt erineda. Välismaiste isikukoodide kogumiseks puudub ka vajadus, sest arvestades Eestis tegutsevate välismaiste isikute hulka on isikute eristamine võimalik Eesti isikukoodi mitte omava isiku puhul sünniajaga.

ÄRS TÕLGENDAMINE

Õiguslikult leiame, et ÄRS § 10 lg 1 ja lg 2, nii nagu sama sätte analoogid enne käesoleva seaduse kehtima hakkamist, ei täpsusta millises olukorras tuleb lugeda, et välismaine isikukood puudub. Varasemalt on Eestis olnud pikalt praktika, et välismaise isikukoodi puudumiseks on peetud ka selle äriregistrile avaldamata jätmist. On ilmne, et ÄRS-i vastuvõtmisega ei olnud seadusandja soov ja eesmärk võimaldada välismaiste isikute eraelusse sekkumist seades nende delikaatsed isikuandmed ohtu ja soodustades nende-vastaseid identiteedivargusi ja muid kuritegusid. Seetõttu, arvestades muuhulgas ka Põhiseaduse §-is 26 sätestatud eraelu puutumatuse nõuet, oleks mõistlik sätet tõlgendada nii, et välismaine isikukood puudub ka olukorras, kus välismaine isik ei ole andnud nõusolekut või on võtnud tagasi nõusoleku isikukood avaldada.

Varasem suhtlus registriosakonnaga antud teemal on paraku kinnitanud, et neil ei ole võimalik ÄRS nõudeid teisiti tõlgendada kui grammatiliselt ning Eesti ühingute välismaiste juhtorganite liikmete puhul, kellel on isikukood olemas, tuleb igal juhul see registrile esitada ning see kantakse ka ühingu registrikaardile. Registriosakonna seisukoht on olnud (refereeritud telefonikõnest), et:

„Kui isikukood on olemas, siis tuleb see avaldada (st ka Soome klientide puhul mitte lisada ainult sünniaega dokumentidesse, sest register küsib juurde isikukoodi). Seda teemat on arutatud ka Justiitsministeeriumiga. Isikukoodide lisamine on vajalik, et registril oleks paremini võimalik jälgida ärikeeldusid, mis on juhtorganite liikmetele pandud ning, et oleks nõ tugev andmebaas. Lahendus oleks asendada Soome isikukood Eesti e-residentsidele väljastatava isikukoodiga, st taotleda e-residentsust.“

Arvestades, et Siemens Osakeyhtiö Eesti filiaali Soome esindajad on hõlpsalt tuvastatavad ka ainult sünniaja järgi, Eestis ega mistahes Eesti ühingutes ei ole täpselt samanimelisi ja sama sünnikuupäevaga teisi samanimelisi esindajaid ning eeltoodud asjaolu, et Soome isikukoodide kuritarvitamiste võimalused on laialdased, leiame, et ÄRS-st tulenev nõue välismaiste isikukoodide avaldamiseks ei ole kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega. PS! Saame vajaduse korral lasta tõlkida kõik viidatud allikad ning edastada need tõlked teile esimesel võimalusel.

ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE ÜLDISED PÕHIMÕTTED

Äriregistrisse kantakse välismaa isikute isikukoodid, mis on isikuandmed. Vastavad andmed äriregistris on avalikult kättesaadavad. Kuna tegu on isikuandmetega, tuleb lähtuda isikuandmete

⁸ Helsingin Sanomat (13.09.2024). Suomalaisyrityksien henkilötunnuksia päätyi julkiselle verkkosivulle Virossa: <https://www.hs.fi/alueet/art-2000010677819.html> (01.12.2024).

kaitse üldmääru⁹ (IKÜM) sätestatust.

IKÜM artikli 6 lg 1 sätestab ammendava loetelu juhtudest, mil isikuandmete töötlemine on seaduslik. Isikuandmete töötlemine on seaduslik ja seega lubatav, kui töötlemine on hõlmatud IKÜM artiklis 6 lg 1 sätestatud juhtumitega. Äriregistri puhul on asjakohane IKÜM artikkel 6 lg 1 punkt c, mille kohaselt peab isikuandmete töötlemine olema „vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks”.

IKÜM artiklis 6 lg 1 punktis c sätestatud töötlemise vajalikkust hinnatakse koos IKÜM artikli 5 lg 1 punkt c sätestatud „võimalikult väheste andmete kogumise“ põhimõttega, mille kohaselt peavad isikuandmed olema „asjakohased, olulised ja piiratud sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärgi seisukohalt”.¹⁰

Isikuandmete avaldamine äriregistris on isikuandmete töötlemine. Äriregistris isikuandmete avaldamise eesmärk seisneb selles, et kolmandatele isikutele oleksid asjakohased ja ajakohased andmed kättesaadavad ning, et nad saaksid registriandmetele tugineda (registriandmete õigsuse eeldus). Samuti selleks, et registril oleks võimalik jälgida ärikeeldusid jms.

ESINDUSÕIGUSETA ISIKUTE ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE EBAVAJALIKKUS

Arvestades isikuandmete avaldamise eesmärki, ei ole põhjendatud juriidilise isiku esindusõigusega isikute andmete (nimi, isikukood või sünniaeg) avaldamine. Kuna esindusõigusega isikutel puudub esindusõigus, ei ole ega peaks olema kolmandatel isikutel vajadust ega õigust tutvuda esindusõigusega isikute andmetega.

IKÜM artikli 5 lg 1 punkt e sätestab „säilitamise piirangu“ põhimõtte, mille kohaselt isikuandmeid „säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks”. Esindusõigusega isikute isikukoodi säilitamise tähtaeg ei ole õiguses selgelt määratletud ning hetkel on isikuandmed nähtavad ajaloo alt tähtajatult. Seega ei ole esindusõigusega isikute isikuandmete kogumine kooskõlas säilitamise piirangu põhimõttega, sest esindusõigusega isikute isikukoodi avaldamine registrikaardil nii pikalt ja määratlemata aja jooksul ei täida äriregistri eesmärki.

Äriregistri eesmärki arvestades ei ole esindusõigusega isikute andmed asjakohased, olulised ja nende avaldamine ei ole vajalik. Seega tuleb asuda seisukohale, et esindusõigusega isikute andmete avaldamine ei ole kooskõlas IKÜM artikli 6 lg 1 punktiga c ja artikli 5 lg 1 punktiga c. Kuivõrd esindusõigusega isikute andmete avaldamine on vastuolus IKÜM artikli 5 lg 1 punktiga e, siis tuleks need andmed ka kustutada (ajaloo alt) või nende nähtavust vähemalt piirata.

Oleme varasemalt saanud äriregistrilt ka informatsiooni, et ajaloo alt andmete muutmine või kustutamine ei ole võimalik tehniliste puuduste tõttu. Märkime, et tehnilised puudused ei peaks olema põhjus, miks andmeid säilitakse ja avaldatakse esitatud kujul ning seeläbi toimub vältav IKÜM-i rikkumine.

ESINDUSÕIGUSEGA ISIKUTE ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE EBAVAJALIKKUS

Arvestades isikuandmete avaldamise eesmärki, ei ole põhjendatud esindusõigusega isikute puhul

⁹ 27. aprill 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – ELT L 119, 4.5.2016, p. 1–88.

¹⁰ EKo C-252/21, *Meta Platforms Inc., Meta Platforms Ireland Ltd, Facebook Deutschland GmbH versus Bundeskartellamt*, ECLI:EU:C:2023:537, p 109.

nii sünniaja kui isikukoodi avaldamine. Näiteks Soome Valitsuse lehelt nähtub¹¹, et teatud teenusepakkujad võimaldavad teenuste kasutamist üksnes isikliku informatsiooni pinnalt. Juhul, kui Soome isikute isikuandmed on avalikult kättesaadavad, siis see võimaldab nende isikute suhtes pettuste toime panemist, näiteks väikeste laenude võtmist ja kauba ümbersuunamist valele aadressile, mistõttu on Soome isikute suhtes kahju mis võib tekkida nende isikukoodide avaldamisest väga suur (vt rohkem ülal).

Äriregister saaks tagada kolmandatele isikutele kindluse tehingute tegemisel ka siis, kui esindusõigusega isiku isikukoodi asemel oleks avalikult kättesaadav vaid isiku sünnikuupäev koos nimega. Märkime ka, et Äriregistril ei ole vaja ärikeeldude jälgimiseks avaldada esindusõigusega isikute isikukoodi kolmandatele isikutele.

Äriregistri eesmärki arvestades ei ole välismaa isikute isikukoodide töötlemine ja avalikult kättesaadavaks tegemine asjakohane, oluline ega vajalik. Seega tuleb asuda seisukohale, et esindusõigusega isikute isikukoodi avaldamine ei ole kooskõlas IKÜM artikli 6 lg 1 punktiga c ja artikli 5 lg 1 punktiga c.

Kuigi ÄRS § 2 lg 1 järgi on äriregister riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mille pidamise eesmärk on koguda, säilitada ja avalikustada teavet Eesti õiguse järgi asutatud eraõiguslike juriidiliste isikute, Eestis tegutsevate füüsilisest isikust ettevõtjate ja välismaa äriühingute filiaalide kohta, ei tohiks ÄRS alusel andmete kogumine, säilitamine ja avalikustamine minna vastuollu IKÜM-i sätetega.

ESINDUSÕIGUSEGA JA ESINDUSÕIGUSETA ISIKUTE ÕIGUSTE RIIVE ON ÕIGUSVASTANE

Isikukoodide avaldamine ja nende äriregistri avalikus toimikus kättesaadavaks tegemine riivab kehtiva esindusõigusega isikute ning varasema esindusõigusega isikute (ajaloo all kanded) õigust eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele. Euroopa Liidu Kohtu läbiv seisukoht on, et riive on õiguspärane üksnes siis, kui piirang on vajalik ning vastab liidu üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi, seejuures peab piirang piirduma rangelt vajalikuga.¹²

Äriregistris esindusõiguseta isikute andmete ja esindusõigusega isikute isikukoodi avaldamisel on tegu õigusvastase riivega, sest avaldamine ei ole vajalik ega proportsionaalne. Avaldamine ei ole ka kooskõlas liidu üldist huvi pakkuvate eesmärkide ega teiste isikute õiguste ja kaitse vajadustega ega piirdu rangelt vajalikuga. Äriregistri eesmärk on muu hulgas tagada kindlus tehingute sõlmimisel. Seda eesmärki ei saa täita esindusõiguseta isikute andmete avaldamine ega tingimata esindusõigusega isikute isikukoodi avaldamine. Ka ärikeeldusid on registril võimalik kontrollida ja jälgida ilma isikukoodi kolmandatele isikutele avaldamata.

Soome Andmekaitseaduses on sätestatud pealkirja „Andmetöötamise eriolukorrad“ all erireeglid isikukoodide töötlemise korral.¹³ Soome õiguses on põhjendatult määratletud erireeglid isikukoodide töötlemise korral, erireeglid taoliseks töötlemiseks peaksid olema kasutusel ka Eestis.

Võrreldes esindusõigusega ja esindusõiguseta isikute õigusi ja andmete avaldamise mõju ning

¹¹ Soome Valitsus (25.10.2020). Questions and answers for victims of identity theft or data leak. <https://valtioneuvosto.fi/en/-/16079645/questions-and-answers-for-victims-of-identity-theft-or-data-leak> (01.12.2024).

¹² EKo C-439/19, B, ECLI:EU:C:2021:504, p 105.

¹³ Finland. Data Protection Act (1050/2018; amendments up to 29/2024 included). Translation from Finnish, Section 29. – https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2018/en20181050_20240029.pdf (01.12.2024).

kolmandate isikute õigusi ja kaitse vajadust, on kaalukamad füüsiliste isikute õigused. Kolmandatel isikutel ei ole õigust ega huvi, et nad peaksid nägema äriregistrist ajaloolisi andmeid sellises mahus (esindusõigusega isikute sünniajad või isikukoodid) ega andmeid, mis ei ole vajalikud kindluse tagamisel (esindusõigusega isikute isikukoodid). Samuti puudub kolmandatel isikutel õiguspärane ootus neid andmeid näha.

KOKKUVÕTE

Kokkuvõtteks, kindlasti on väiksem võimalus, et register või kolmandad isikud saavad isikukoodide puudumisest kahju võrreldes kahjuga, mida võib kannatada Eesti ühingu Soome kodanikust esindaja, kui tema isikukood on vabalt Eesti äriregistrist leitav. Parem lahendus ja IKÜM-iga kooskõlas lahendus oleks see, kui esindusõigusega isikute isikuandmed ning esindusõigusega isikute isikukoodid oleksid vaid registritoimikus ja avalikus toimikus oleks vaid esindusõigusega isikute sünniajad.

Arvestades seda, et äriregistris esindusõigusega isikute isikuandmete avaldamine ning esindusõigusega isikute isikukoodi avaldamine rikub IKÜM artikli 6 lg 1 punkti c ja artikli 5 lg 1 punkti c ja e, palume Andmekaitse Inspeksioonil analüüsida ning esitada ka oma seisukoht seoses ÄRS § 10 lg 1 ja lg 2 kooskõla kohta IKÜM-iga.

MENETLUSLIKUD TAOTLUSED

Selgitustaotlusele vastamisest loobumise aluseid märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse § 5 lg 9 punktide 1, 2, 3, 4 ja 5 alusel ei esine.

Arvestades eeltoodut ja juhindudes märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse § 2 lg 2 punktide 2 ja lg 4, §-dest 3, 5 ja 6 ning IKÜM-ist, palume Andmekaitse Inspeksioonil:

- kontrollida ÄRS § 10 lg 1 ja lg 2 kooskõla IKÜM-ga;
- juhul, kui Andmekaitse Inspeksioon leiab, et ÄRS § 10 lg 1 ja lg 2, ei ole kooskõlas IKÜM-iga, siis vastavalt IKÜM-i artiklile 58 rakendada sobivaid ja vastavaid meetmeid, et viia ÄRS § 10 lg 1 ja lg 2 IKÜM-iga kooskõlla (sh anda äriregistrile korraldus isikukoodid avalikust registrist kustutada ja/või isikukoodide avalikustamist piirata).

Koht, kuupäev ja allkiri: Tallinn, 04.12.2024, (allkirjastatud digitaalselt)

Lugupidamisega

Karin Madisson
Vandeadvokaat

Paul Künnap
Vandeadvokaat